

Nyugdíjvita – A „Nők 40” hibás nyugdíjtermék

[Gerencsér László](#) 2018. 12. 09. [TÁRSADALOM](#) (Forrás: www.ujegenloseg.hu)

A „Nők 40” nyugdíjkezdmény indoklása szerint a társadalom elismeri a nők fokozott, kettős tehervállalását, hiszen helyt kell állniuk a munkahelyen és a családban is. A kedvezményt választók azonban, ahogy az alábbiakból kiderül, sokat veszítenek.

A jelenleg érvényes nyugdíjtörvény alapján a nők 40 év jogosultsági idő megszerzése után nyugdíjba mehetnek, ami egy sajátos korhatárkezdmény. Ez a nyugdíjjelem hibás, mert:

- diszkriminatív,
- nincs összehangolva a korhatáremeléssel,
- alacsonyabb nyugdíjat ad.

Az intézkedés azért diszkriminatív, mert a nemek között tesz indokolatlan különbséget. Így nem véletlen, hogy sántít az indoklása, amely arra épít, hogy a társadalom elismeri a nők fokozott, kettős tehervállalását, ami a kereső tevékenység és a családban végzett munka miatt jelentkezik.

A bökkenő ott van, hogy a kettős tehervállalás nem a nőkre jellemző kizárólag. A mindennapokból mindannyian tudunk példákat hozni, amelyek megkérdőjelezzik a kizárólagosságot. Gondoljunk csak arra, hogy milyen különbség van egy gyermektelen nő és férfi között. A téma szempontjából semmilyen. Vajon nem nagyobb terhet visel-e a gyermeknevelésben részt vevő férfi, mint a gyermektelen nő? Különösen akkor égbekiáltó a különbség, ha a férfi egyedül neveli gyermekét, vagy gyermekeit.

A nyugdíjkorhatár emelését már akkor is tartalmazta a nyugdíjtörvény, amikor a „Nők 40”-et bevezették. Ennek ellenére a női kedvezményt fix jogosultsági időhöz kötötték. Ily módon a kedvezmény mértéke, a korhatár-emelés időszakában, annál nagyobb, minél később éri el a biztosított a rá vonatkozó általános korhatárt.

„Nők 40” – az érintettek nagyot bukhatnak

Ha valaki igénybe veszi a „Nők 40”-nel lehetővé tett korhatárkezdményt (ahogy az szinte általános az eddigi tapasztalatok szerint), akkor lényegesen alacsonyabb nyugdíjat kap élete végéig, mint amennyit a korhatár elérésekor történő nyugdíjba menetel esetén kapna.

Ennek a nagysága több tényezőtől függ, amelyekre később, az összefüggések bemutatásánál térek ki.

Most – az alapprobléma érzékeltetésére – egy jellemző esetre alapozva mutatom be a hatás nagyságát. A számítás azokra vonatkozik, akik 58 éves korukban, 2011 és 2015 között mentek nyugdíjba. A következő táblázat azt mutatja, hogy a rájuk vonatkozó (nem kedvezményes, hanem általános) korhatár elérésekor hány százalékkal marad el a nyugdíjuk attól, amennyit akkor kaptak volna, ha az általános szabályok szerint mennek nyugdíjba. Mellette, érzékeltetésül, az átlaghoz közel eső havi nyugdíjakat is bemutatom

Születési év	Nyugdíjvesztés (%)	Havi nyugdíj az érintettre vonatkozó korhatár idején (Ft)		Nyugdíjvesztés (Ft)
		általános	„Nők 40”	
1953	14	154 100	132 600	21 500
1954	18	161 800	132 300	29 500
1955	35	211 300	138 000	73 300
1956	45	225 000	124 000	101 000
1957	40	259 300	154 900	104 400

A „Nők 40” igénybe vételének hatása az érintett havi nyugdíjára
Általános: az érintettre vonatkozó általános korhatár idején megállapítható nyugdíj
„Nők 40”: az 58 éves korban megállapított nyugdíj, növelve az érintettre vonatkozó nem kedvezményes korhatárig megvalósult nyugdíjmeléssel. Ez biztosítja az azonos szinten történő összehasonlítást

Annak következtében, hogy a korhatárkedvezményt igénybe vevők nyugdíja életük végéig alacsonyabb lesz annál, mint amit akkor kapnának (kaptak volna) ha az általános korhatáron mennének (mentek volna) nyugdíjba, terhet viselnek. Az alábbi számok azt mutatják, hogy hogyan viszonylik az előzőekben bemutatott nyugdíjvesztés összege ahhoz a nyugdíj-tömeghez, amit a korhatár-kedvezményes időszakban kapnak (kaptak) az érintettek.

Az általános nyugdíjkorhatár után várható nyugdíjtömeg vesztés összege a korhatárkedvezmény igénybe vételének idején kapott nyugdíjtömeghez viszonyítva, százalékban (mindkét esetben az általános korhatár idején értékelve, tehát azonos szintre hozottan számítva a nyugdíjüket):

- Az 1953-ban születetteknél: 65%
- Az 1954-ben születetteknél: 78%
- Az 1955-ben születetteknél: 171%
- Az 1956-ban születetteknél: 232%
- Az 1957-ben születetteknél: 171%

Az adatok jól mutatják, hogy a „Nők 40” nyugdíjterhét lényegében az érintettek viselik nagyon egyenlőtlen korévenkénti eloszlásban, aminek nincs racionális indoka.

Az 1955–1957-es korosztályok sokkal nagyobb nyugdíjvesztést szenvednek el, mint amekkora összeget a korhatár-kedvezményes időszak alatt kaptak. Ez abszurdum. Még biztosításalapú kalkuláció esetén sem lehetne 100 százaléknál több.

Az adatok fényében teljesen megalapozatlanok azok a javaslatok is, amelyek a korhatár-kedvezményt igénybe vevőknél direkt nyugdíjcsökkentést javasolnak és azok az állítások is, amelyek a Nyugdíj Alap terheléséről szólnak.

Miért veszik mégis sokan igénybe?

Egyes – a témában – laikusok azzal védik a „Nők 40”-et, hogy az sikeres az érintettek körében, mert a jogosultak szinte teljes egésze igénybe veszi. Ez az álláspont kétségtelenül jól hangzik, és a lehetőség népszerűségét illetően igaz, ezért ebből a nézőpontból is célszerű végiggondolni a kérdést.

A mielőbbi nyugdíjba vonulás igénye természetes. Számos okból merül fel, így például:

- az egészség romlása, a munkavégző képesség csökkenése, különösen a rokkantsági nyugdíj megszüntetése után,

- családi teendők, elsősorban az unokák és idős szülők ellátása, illetve abban való részvétel,
- a munkáltatók és a kollégák „öszökélése” (Te már elmehetsz nyugdíjba!),
- egyszerűen a munkától, munkahelytől való menekülés,
- az ideális életvitel megteremtése.

Ellene alapvetően a cikk első részében leírtak szólnak.

Az érintettek a diszkrimináción – érthetően – túlteszik magukat. (Egyébként is a jogállamiság lényegét ismerőkön kívül az embereknek nincs fogalmuk arról, hogy a jogállamiság nem a jogszabályokkal való igazgatást, hanem az egyetemes jogelvek érvényesítését jelenti.) Megelégednek azzal, hogy a jogszabály lehetővé teszi a „Nők 40”-et. Persze – ettől függetlenül – sokak erkölcsi érzékét bántja az indokolatlan megkülönböztetés.

A nyugdíjvesztés pedig rejtett módon jelentkezik, mert azt nem direkt nyugdíjcsökkentés, hanem a rendszer működése váltja ki.

Az érintettek valószínűleg nem, vagy széles körben nem tudnak a rejtett veszteségről. A nyugdíjazáskor csak azzal számolnak, hogy a nyugdíjuk alacsonyabb lesz, mint a keresetük, amit általában természetesnek is tartanak, mint ahogy az is. A rejtett veszteség figyelmen kívül maradását erősíti az a tájékoztatás, hogy a „Nők 40”-et igénybe vevők teljes nyugdíjat kapnak. Ez igaz is a nyugdíj megállapításakor. A nyugdíjvesztés csak az általános korhatár elérése után következik be.

Vegyünk egy példát!

Valaki 2013-ban, 58 éves korában 40 év jogosító időt szerzett, nettó átlagkeresete 150 000 Ft. Ebből nyugdíja 120 000 Ft lehet. E helyzetet mérlegelve dönt: nyugdíjba megy 2013-ban, 2019 helyett.

Mi történik ezután?

A 2014-gyel kezdődő és a 2019-cel végződő időszakban megvalósított nyugdíjemelésekkel növelik a nyugdíját, ami 138 000 Ft lesz 2019-ben. Ha csak 2019-ben menne nyugdíjba, akkor nyugdíja 211 000 forint lenne. Az ehhez mért veszteség tehát 73 000 Ft. Ugye ez már elgondolkodtató? Igen ám, de a döntéskor az érintett ezen információknak nincs birtokában!

A konkrét számot illetően nem is lehet, mert az a gazdasági folyamatok alakulásától függ. Ha várható nagyságrendet közölnek vele, akkor annak kapcsán is vannak olyan tényezők, amelyek a veszteség elhanyagolása irányába hatnak:

- természetes emberi magatartás a ma előnyben részesítése a holnappal szemben, a mai problémák, gondok érzékelhetők, a jövődők pedig csak elképzelhetők.
- a nyugdíjrendszerrel szembeni bizalmatlanság, ami jelen esetben abban a kérdésben fogalmazódik meg, hogy „vajon megmarad-e ez a lehetőség?”, „ami megvan már, az a biztos”, „megérem azt? – nem élek én olyan sokáig.”, „lesz munkám a magas korhatárig?”, „kereshetek is a nyugdíj mellett”.

A nyugdíjrendszer lényege a jövőről (időskorról) való gondoskodás, illetve annak elősegítése. Az érintettek oldaláról való közelítés is arra int, hogy ezt a funkciót a nyugdíjrendszernek kell szolgálnia és az ezzel ellentétes elemeket megfontoltan kell kezelni. A korrekt feltételeket a nyugdíjrendszerről döntést hozóknak kell biztosítaniuk.

Mi okozza veszteséget?

A „Nők 40”-et igénybe vevők nyugdíjveszteségének jelenlegi nyugdíjrendszerünkben két alapvető összetevője van:

- a szolgálati idő hosszából adódó eltérés, ami évi 2 százalékpont és egyszerűen kiszámítható: korhatár-kedvezményes évek szorozva 2-vel,
- a keresetek valorizációjának és a nyugdíjak indexálásának eltérése, amit már bonyolultabb kiszámítani

Mi a keresetek valorizációja és indexálása?

A keresetek valorizációja azt jelenti, hogy a korábbi években elért nettó kereseteket a nyugdíjazást megelőző év szintjére hozzák. Ez úgy történik, hogy az egyes évek nettó kereseteit a nemzetgazdasági nettó átlagkereset növekedésének ütemével emelik.

A nyugdíjak indexálása pedig a már megállapított nyugdíjak emelését jelenti. A nyugdíjtörvény szerint az éves rendszeres emelés a fogyasztói árak növekedéséhez kötődik (inflációhoz kötött indexálás).

Kiindulópontja a központi költségvetésben tervezett mérték, amit annak várható értéke alapján kell emelni, ha az nagyobb, mint a tervezett. Ezt is emelni kell, ha a nyugdíjas árindex magasabb, mint a teljes. A kormány további emelést hajthat végre, ha annak feltételei biztosítottak.

A nemzetgazdasági nettó átlagkereset növekedése jellemzően magasabb, mint a fogyasztói áráké, ezért e tényező is a nyugdíjveszteséget növeli a szolgálati idő megrövidítése mellett. A veszteség nagysága attól függ, hogy milyen mértékben tér el a nettó átlagkeresetek növekedése és a nyugdíjak emelése a kedvezményes időszakban, valamint attól, hogy az érintett hány évet vesz igénybe a lehetővé tett korhatárkedvezményből. A z összefüggések azt is mutatják, hogy a veszteség százalékos mértéke nem függ a nyugdíjmegállapítás alapját képező kereset, így a nyugdíj nagyságától.

A nyugdíjveszteséget befolyásoló alapvető tényezők, a fogyasztói árak és a nemzetgazdasági nettó keresetek alakulása általában ingadozik, ezért a „Nők 40” igénybevétele az egyes korosztályoknál általában eltérő veszteséget eredményez, azonos biztosítási előzmények esetén is.

A nyugdíjveszteségek nagyságrendjéről és korosztályok szerinti ingadozásáról a korábban bemutatott számok adnak „ízlelőt”. A jövőre vonatkozóan pedig az előző összefüggések adhatnak eligazítást, amelyek azt mutatják, hogy még szolidnak tekinthető reálbér-növekedés (2%) esetén is 25% körül alakul a nyugdíjvesztés akkor, ha az érintett a teljes korhatárkedvezményt igénybe veszi. A közeljövőt illetően pedig ennél lényegesen magasabb értéket adnak a Kormány meghatározó tényezőkre vonatkozó előrejelzései.

Az elemzés alapját képező összefüggéseket egy számpélda segítségével mutatom be, mellőzve a lényeges nem érintő technikai részleteket.

Egy 1955. január 1-jén született hölgy, 40 évi jogosultsági idő megszerzése után 2013. január 1-jén, 58 éves korában ment nyugdíjba:

- A nyugdíj alapját képező nettó átlagkeresete, ami azonos a 2012. évre valorizált nettó átlagkeresetével: 150 000 Ft. (Ez az összeg közelítőleg megegyezik az átlagossal, bár nincs jelentősége az abszolút számnak, mert az eltéréseket viszonyszámokkal vizsgáljuk.)
- A nyugdíja a beszámítás alapjául szolgáló átlagkereset 80%-a: 120 000 Ft
- Nyugdíja 2019-ben, az időközi emelések hatására: 138 066 Ft

Amennyiben nem élne ugyanez a hölgy a „Nők 40” programmal, a rá vonatkozó korhatárkor menne el nyugdíjba, ez az esetben 64 év lenne, amit 2019-ben ér el. Nyugdíja 2019-ben, ha akkor menne nyugdíjba, a következő lenne:

- Nyugdíj alapját képező átlagkereset a nyugdíjazás előtti évre valorizálva: 229 619 Ft.
- A nyugdíj az átlagkereset 92 százaléka: 211 249 Ft

A két összeg között (Nők 40” – 138 066 Ft és a normál nyugdíjazás – 211 249 Ft) jelentős a különbség. Ahogy látjuk, 65%-a a „Nők 40” nyugdíj annak, amit megkapott volna rendes nyugdíjként.

Másképpen fogalmazva, az érintett élete végéig 35 százalékkal kevesebb havi nyugdíjat kap, ha igénybe veszi a teljes korhatárkedvezményt, mint akkor, ha az általános korhatáron menne nyugdíjba.

De nem csak a havi nyugdíja lesz kevesebb, hanem az élete során várható összes nyugdíja is, (annak ellenére, hogy 6 évvel hosszabb ideig kapja azt), ha az általános korhatárkor várható élettartama az átlagnak megfelelően alakul.

Az érintett 6 éven keresztül megkapja az általános korhatár betöltésekor várható nyugdíj 65 százalékát, azaz $6 \times 65 = 390$ egységet, és elveszít $19 \times 35 = 665$ egységet. Tehát a korhatárkedvezmény idején kapott nyugdíj 1,7-szeresével „fizet”.

Nagy érvágásnak azért mégis a havi nyugdíjban jelentkező veszteség számít, mert a nyugdíjasok zöme folyamatosan a havi nyugdíjból él.

Hangsúlyozom, hogy ezek a nyugdíjak összevethetők, mert azonos év színvonalán vannak számítva!

Mit lehet tenni?

A „Nők 40” – jellegénél fogva – lehetőség. Az érintett döntheti el, hogy él-e vele vagy sem. Ebből adódóan felmerül a kérdés: elfogadható-e az érintettre bízni egy olyan döntést, aminek nyugdíjkövetkezményei függetlenek az egyén helyzetétől (milyen célból választja a korábbi nyugdíjazást) és biztosítási teljesítményétől (szolgálati idő és kereset), és e tényezők azonossága esetén eltérők a nyugdíjkövetkezmények. A számszerű nyugdíjkövetkezmény pedig pontosan csak utólag határozható meg. Az érintettek jellemzően nem ismerik az összefüggéseket, ide értve, hogy hogyan lesz kisebb az életük végéig járó nyugdíj. Sőt előre a hozzáértők is csak becsléseket tudnak adni.

Az előző részekben leírtak alapján a döntési lehetőség jelenlegi formájában szakmailag elfogadhatatlan. Ezt még az is erősíti, hogy hiányzik a korrekt tájékoztatás, sőt egyoldalú befolyásolás érvényesül. („Teljes nyugdíjat kap.”)

A hibás nyugdíjjelem védelmében az a cinikus megjegyzés is felmerülhet, hogy akinek nem tetszik, az nem veszi igénybe. Igen, ez önmagában igaz, de ettől a szóban forgó nyugdíjjelem még hibás marad.

Választási lehetőségről lévén szó, elsőrendű fontosságú a megfelelő nyugdíjismeret. Ez azonban a tapasztalatok szerint csak lassan alakul. Azzal viszont számolni kell, hogy egyre szélesebb körben terjed el: „számolgatni” is kell annak eldöntéséhez, hogy az adott lehetőség keretei között mikor célszerű nyugdíjba vonulni. Ez pedig felszínre hoz egy rejtett ellentmondást. Nevezetesen: éppen azok tudnak kevésbé élni a mérlegelési lehetőséggel, akiknek az érdekében ezen nyugdíjjelem született. Akiknél nincs egészségügyi vagy családi „kényszer”, kiválaszthatják a nekik megfelelőnek tűnő időpontot. Akiket a kényszer visz a korai nyugdíj igénybevételére, azok nem nagyon élhetnek ezzel a lehetőséggel.

Akik valamilyen oknál fogva nem szeretnék élni a korai nyugdíjba vonulás lehetőségével, bizonytalan helyzetbe kerülnek, mert ez elbocsátásuk indoka lehet, ha nem is formálisan, de informálisan mindenképpen.

A „Nők 40” nyugdíjjelem hibáit csak a jogalkotó tudná korrigálni.

(Forrás: www.ujegyenloseg.hu)